

Kuidas Sa esimest korda i Andreega kohtusid? Mis asjaoludel?

See juhtus 1970 aasta kevad-talvel ühel pühapäeval. Ma olin siis ise Mehikormas. Sain Tartus Joosep Tammoga kokku. Joosep õppis siis Tartus psühholoogiat. Temast sai baptisti pastor. Ka siis ma ütlesin Joosepile, et läheme katoliku kirikusse. Siis me tulimegi 70ndal aastal kevad-talvel. Siis jumalateenistust peeti seal Maarja-kabelis. Külmal ilm oli ja vähe rahvast oli. Õed olid kiriku ukse valvamas. Õde Celesta kutsus meid siis, et tulge siia taha ruumi. Seal oli jumalateenistus. Suur uks oli kirikus lahti. Samal päeval käisime veel Peetri kirikus teenistusel ja nagu öö-japäeva vahe oli see teenistuste vahe. Tõsine missa ikka oli. Maarja kirikus oli muidugi inimesi rohkem. suure kiriku peale mõneste inimest oli.

Pühapäevane

missa oli ja tulime kiriku torni järgi. Teadsime, et Katoliku kirik peab olema, aga rohkem mitte midagi. Nõnda siis torni peale läksime esimesel korral. Seal ma sain tuttavaks isa Andreega ja nunnadega. Sain neid tundma nii ja hakkasin käima. Pühapäeviti sain haru-harva käia aga

aga siis argipäeviti käisin. Hommikuti, kui Tartus olin. Ega eestlasi rohkem polnud - Leida Robert oli esinaine, teda ma tundsin rohkem. Leidat ma tundsin juba ammu ajast. ja kui Leida suri, siis oli juba isa Mihkel Tallinnast. Tema ei saanud tulla. Matuselised käisid siis minu juures ja

küsisid, et kas Sina tuled? Ma ütlesin siis, et tulen küll. Lugesime siis katoliku paleid ka ja laulsime katoliku laule muidugi. Õed olid siis veel alles Tartus. Kolmandat õde ma muidugi ei teadnud

aga õde Salvatora ja õde Celesta olid siis. Ja sel ajal oli isa Andreas oli läinud. 1974 olin ma Mehikoormas ja

pärast läksin Pärnusse ja Saaremaale ja siis ma ei saanud enam Tartusse. Dpambulist saatis isa mulle tervitusi siis. Ennem käisin palju palju isa Andreega juures korteris. Iga kord, kui ma hommikul missal käisin, siis jõime kohvi isaga seal korteris. Kahekesi. Oi kõikidest asjadest rääkisime. Kirikuasjadest ja alati naersime seda, et julgeoleku mees tuli alati ukse peale piiluma ning

vaatas, et kes preestril külas on. Siis naersime seda. Mina ikka imestasin, et isa Andreas sõi seda

mis poest saada oli, seda osteti. Sulavat ja lahustavat kohvi ta jõi. Ja siis tavalisi kanamune.

Neid

ta tegi ja siis kutsus, et tule ikka ja sööme midagi. Lõunat käis ta nunnade juures söömas aga hommikul ja õhtul tegi seda, mis kodus oli. Nunnade juures käis ta Taara pst.. Nad olid siis juba oma majast välja aetud. Kas nyd igal päeval, seda ma muidugi ei tea. Olen ka seal mõnel korral käinud. usuasjadest rääkisime muidugi palju. isa Oli väga range mees. Ja ma sain aru, miks ta nii range oli. Sellepärast, et ta oli ennem sõda olnud Riias gümnaasiumis usuõpetaja ja lutheri pastorid seal olid väga liberaalsed olnud. Ta oli väga pettnud lutheri kirikus. Meie kirik Eestis oli palju konservatiivsem. Läti lutheri kirik oli siis liberaalsem.

Tema ütles mulle ja rõhutas ikka, et tänapäeva lutherlik kirik on Lutherist palju

kaugemal kui Luther omal ajal katolikust kirikust. See oli muidugi Lätis nii ennesõja. Ja kui

ta vangis oli, siis selle kohta ta ütles, et õppis vangis. Midagi polnud teha ja siis ta oli seebi peale kirjutanud sõnu ja nii õppis. Ta andis vahel oma eestikeelseid jutlusi lugeda ja ytlles et loe ja kas vigu leiad. Ja see oli nii hästi. vahel mõne rind- või põimlause juures võis tõesti küsida, et kuhu koma panna. Sisulisi vigu ma küll ei leidnud. Isa väljendas ennast alati väga täpselt.

ja see on imetlusväärne millise eesti keele ta oli vanglas õppinud. Vähemalt ühe eestlasega oli ta seal vangis koos, kellelt ta õppis eesti keelt. Niimoodi seebi peale sõnu kirjutades. Loomulikult pidi ta olema andekas keelte peale. Ja kui ta jumalateenistust pidas, kui rahvast rohkem oli, siis ta vaatas, et kuidas rahvast oli suures kirikus, kas eestlasi oli rohkem või vene keelt kõnelevaid

või poolakaid. Siis pidas jutluse selles keeles. Aga ma imestan, et omavahel kõnelemiseks preestritel ja ka nunnadega oli eesti keel.

Ma imestasin ikka, et miks te eesti keelt omavahel kõnelete, kuigi te pole eestlased. Aga jah, kui elad eestimaal, pead kõnelema eesti keelt. Kõik koguduse asi ja suhtlemine nunnadel käis eesti keeles. Mul ei tule selle poola tädi nimi meelde, kes kassapidaja oli. Aga temagi rääkis eesti keeles kõike. Sellepärast jahh, et Eestis me elame. Ja sageli laulsime: langegem maha, heitkem põlvili kokkutulnud, maani silmili. Ja kui Rein tuli, siis tema kaotas selle laulu ära, oli moodne. Kuigi Rein on minu praak aga siamaani igal aastal mitu korda kohtun. Kui ta eestimaal käib, siis ta käib ka Järvakanti. Ja vahel käime me ka mööda Eestimaad.

(...)

Rein esimesed jutlused pidas siis kui mina Häädemeestel olin. Ja siis usupuhastus pühal, 31.oktoobril

1976 aastal pidas ta esimesed jutlused Häädemeestel Treimanis. See oli pühapäevane päev ja ta

pidas kaks jutlust. Ka mina olen jutlustanud Tartu kirikus, Reinu ajal. Kuigi mina ikka ytllesin talle, et

sina muutsid siin korra ära aga siiski andsin talle järele. Isa Andreas pidas missat ka II Vatikani kirikukogu

järgi aga ladina keeles. Inimestel olid ikka tõlked. Nunnad andsid ja jagasid tõlked laiali ennem missat. Eestlastele ladina ja eesti keeles, poolakatele ladina ja poola keeles. Siis said kõik vastata nagu vaja oli. Sellest, et isa Andreas munk oli, sellest polnud kunagi juttu. See tuli välja teiste kaudu. Ordud olid keelatud ning siis ei tohtinud sellest ka kõnelda. Nii ta ei rääkinud sellest. Ütles et tema nimi on Janis Pavlovskis, et ta isa Andreas oli, seda sain alles teiste käest teada. Tema kuulus kolme esimese lätisoost mehe hulka kes pühitseti kaputsiini mungaks. Aga sellest ta kunagi ei rääkinud. Ta oskas suu pidada nendest keelatud asjadest.

Kuigi ta teadis, et tema korteri seina taga oli "lutikaid", niita siis ei rääkinud kõike. Palju rääkisime küll käärkambris muidugi. Korteri rääkisime siis vähem keelatud asjadest. Isa Andreas näitas mulle isa Tadeusze tekste, mis isa Tadeusz oli tõlkinud ja saatnud Krakovist. Isa Tadeus tõlkis nii palju raamatuid. Kahjuks oli tema keel vigane. Nende tekstide hulgas oli ka häid tekste. Argipäeva hommikul oli kabelis ikka preester ja nunnad. Vahel oli siis ka keegi veel. Üks kaks inimest. Eestlasi siiski ka oli. Leida Roberts, koguduse esinaine. Tema mees oli kunagi hollandlane olnud. Ta oli lesk. Ja ta abiellus selle muusikuga, kes jäi pimedaks Udrikuga.

Viiulimängija Udrik. Leida juures ma olen ka palju käinud. Leida oli primabaleriin Tartus ja tema mina matsin, kui isa

Miikael ei saanud Tallinnast tulla. Mäletan ka isa Krumpansit. Tema käis ikka 2 korda kuus artus. Pühapäeva õhtuti oli hea käia Tartus nendel pühapäevadel missal. Mul olid teenistused 12 Puhjas

ja siis kell 14 Rannus ja siis tulin Tartusse. Bussiga sai Rannust just kella viieks Tartusse. Ja peale teenistust saatsin teda rongi peale. Sageli oli rong nii täis, et ta pidi püsti seisma. Kõik tööd tegi isa Krumpans ise. Ma isegi küsisin tema käest, et miks sa pead kõik tööd ise tegema.

Tassis briketti keldrisse. Ta oli nii tagasihoidlik et ei julenud inimesi kamandada Isa Andrease juures ei näinud kunagi et ta oleks midagi sellist teinud, ei kütnud ega teinud puid. Kabelit küttis küll õde Celesta. isa käis alati sõltumata aastaajast viltidega ja eriti külmal ajal kandis ta sellist vildist peakattet, mille ta muutmise ajal peast võttis ära austusest.. Eks

kirik oli talvel väga külm. Igal hommikul ta pidas kindlalt missa ainult 2.novembril pidas ta 3 missat. Sama rahvas oli kirikus. Ikka suures kirikus. Mina küsisin isalt, et miks peab 3 missat olema: ta vastas et hingede pärast puhastustules tuleb seda teha. Kuigi oli argipäev ja üksikud inimesed olid kirikus. Aga uue korra järgi nyd enam ei pea pidama. Ja ka see igal päeval missapidamise reegel on muutunud. Ja isegi missat ei pea nyd igal päeval pidama. Tol korral oli kord, et igal päeval tuli missat pidada. Niiet isa pidas rohkem kinni Tridenti kirikukogu otsustest. Igal päeval ta luges eestikeelsed lugemised teenistusel ja mingi tõsise sõnumi lisas ta samuti oma jutlusesse. Kahjuks ei tule enam meelde. Eks ma sain ju ka pühadel ja pühapäevadel väga harva seal olla. Juhtus et meil oli teenistus kell 3. Siis sain varasemalt olla Tartus.

Kui ma olin väikene poiss, siis minu isa kes oli kirikumees laskis mulle valmistada pisikese mängukiriku

ja oli õpetaja. Nendega ma mängisin siis. Vaimulikuks nuku nimi oli Aadu. Aadu oli kirikuõpetaja. Kirikuõpetaja kuub oli tal seljas. Isa oli pärjategija ja surnumatja ja ristija. Me elasime Vana Pärnu

surnuaia ligidal. Ja isa laskis teha mulle mängu kiriku. Ka minu poeg Mihkel mängis nende asjadega.

Tõesti ma sain ikka rohkem argiäeval hommikusel teenistusel olla. Seal kõrvalkabelis, koos kahe nunnaga. Talvel küdes ahi ning õde Celesta jälgis seda. Mul oli selleks ajaks juba ka olemas palveraamat "Au olgu Jumalale" selles oli eesti ja ladina tekst kõrvuti. Isa andis selle mulle

ja minu kaudu said selle mitmed lutheri õpetajad. Tema jagas seda. Ning siis missal olles kulus see kiiresti pähe. Nyd hakkab aga kõik ära ununema.

jutlustas ikka selles keeles.

Katolik kirik lutheri kirikust
on